

**Myyttejä ja
mielikuvia
yksityisestä
varhais-
kasvatuksesta**

Yksityinen varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää

Yksityinen varhaiskasvatus on ollut tärkeä osa suomalaista päivähoitoa aina sen alkuvaiheista nykypäivään asti. Suomalainen varhaiskasvatusjärjestelmä sai alkunsa 1800-luvun Helsingin yksityisissä kansanlastentarhoissa, jotka muuttuivat kunnallisiksi 1930-luvulla. Tänä päivänä yksityiset päiväkodit toimivat ympäri Suomea hoitaen ja kasvattaen päivittäin kymmeniä tuhansia lapsia. Yksityinen varhaiskasvatus on yrityksen tai yhteisön tuottamaa, kunnan valvomaa toimintaa.

Varhaiskasvatuksen järjestämisestä vastaavat kunnat voivat tuottaa palvelut itse tai hankkia niitä muilta julkisyhteisöiltä tai yksityisiltä palveluntuottajilta. Käytännössä tämä toteutuu kilpailutuksen kautta ostopalveluina tai erilaisilla kunnan ja valtion myöntämällä rahallisilla tuilla - palvelusetelillä ja yksityisen hoidon tuella. Usein yksityisen varhaiskasvatustoimija täydentää kunnan omia palveluita ja valikoimaa tai astuu mukaan kuvioon silloin, kun kunnan oman varhaiskasvatuksen järjestäminen ei ole järkevää tai mahdollista.

Yksityinen varhaiskasvatus laajemmassa mittakaavassa on Suomessa vielä melko tuore asia. Sen merkitys koulutuksen ja kasvatuksen kentällä on lisääntynyt tuntuvasti viime vuosikymmeninä, ja 2010-luvulla kasvu on keskittynyt erityisesti palveluseteli pohjaiseen toimintaan. Kasvun myötä myös palveluntuottajien kirjo on laajentunut.

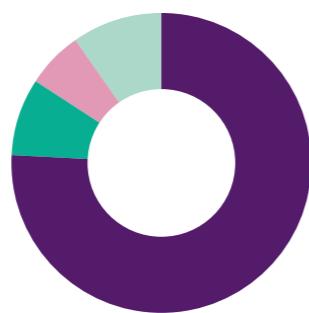
Yritystoiminnan jalansijan vahvistuminen perinteisesti suurimmaksi osin julkisesti tuotetulle palvelukentälle herättää ymmärrettävästi kysymyksiä, huolen aiheita ja väärinymmärryksiäkin. Me alan toimijat uskomme, että kaikki alan kehitystä kirittävä keskustelu on hyvästä, kunhan sitä käydään faktaperusteisesti ja asiat edellä.

YKSITYINEN VARHAISKASVATUS SUOMESSA NUMEROINA

Varhaiskasvatukseen osallistuminen 2017

Yhteensä **247 968** lasta

71 % 1-6 -vuotiaista

- Kunnallinen päiväkotitoimi (ml. ostopalvelut): 76 %
- Perhepäivähoito: 8,3 %
- Yksityisen hoidon tuki: 6,3 %
- Varhaiskasvatuksen palveluseteli: 9,5 %

39 000
lasta yksityisessä
varhaiskasvatuksessa

Palvelusetelin käyttö 2018

Käytössä **75**
kunnassa

27 kuntaa suunnitelli
käyttöönottoa

Myytti: Yksityinen varhaiskasvatus ei ole yhtä laadukasta kuin kunnan tuottama varhaiskasvatus.

Suomalainen yksityinen varhaiskasvatus edustaa kokonaisuudessaan Pohjoismaiden kärkeä.

Sekä asiakastyytyväisyyttä että kuntien näkemyksiä luotaavat selvitykset viime vuosilta osoittavat, että yksityinen toiminta koetaan laadultaan hyväksi ja yhteistyö kunnan kanssa toimivaksi.

Myös perheet valitsevat yksityisen vaihtoehdon mielellään, jos se vain on tarjolla. Tätä tukee myös viime vuosina nopeasti laajentunut palvelusetelimallilla järjestettyyn varhaiskasvatukseen osallistuminen.

Palvelusetelin käyttöönotto tukeekin erinomaisesti yksityisen ja julkisen välistä yhteistyötä. Palvelusetelin avulla kaupungit voivat taata lapselle tasa-arvoiset mahdollisuudet osallistua perheelle sopivimpaan varhaiskasvatukseen tuloista ja perhekoosta riippumatta. Näin myös helpotetaan alueellista pulaa varhaiskasvatusta paikoista.

Laatueroja varhaiskasvatuksessa kuitenkin esiintyy järjestelmässä – niin yksityisellä kuin kunnallisella puolella. Tässä on kaikilla alan toimijoilla peiliin katsomisen paikka. Toimintaa tulee kehittää jatkuvasti ja tunnistettuihin kehittämistarpeisiin on ryhdyttävä tehokkaasti, jotta laadukas varhaiskasvatus on jokaisen lapsen ja perheen saatavilla jokaisessa päiväkodissa ympäri Suomen.

Yksityisissä päiväkodeissa laatuun panostetaan esimerkiksi kehittämällä pedagogiikkaa, panostamalla henkilöstön hyvinvointiin ja osaamiseen sekä rakentamalla asiakasperheiden tarpeisiin vastaavia palveluita muun muassa digitalisaatiota hyödyntäen.

- Tutkimuslaitos EPSI Rating Oy:n keväällä 2018 toteuttama valtakunnallinen laatuselvitys osoittaa, että asiakkaat ovat Suomessa erittäin tyytyväisiä sekä yksityiseen (81,9) että julkiseen varhaiskasvatukseen (80,1).
- Opetus- ja kulttuuriministeriön selvitys osoittaa, että vaikka moni kunta arvioi yksityisen varhaiskasvatus-toiminnan olevan monipuolista, hyvin suunniteltua ja tukevan lapsen kehitystä ja oppimista, laatu on kuitenkin vaihtelevaa.
- Pääkaupunkiseudun kuntien loka-marraskuussa 2017 toteuttaman asiakaskyselyn mukaan yksityisten toimijoiden yleisarvosana oli Helsingissä, Espoossa ja Kauniaisissa parempi kuin julkisella, ja Vantaallakin miltei tasalukemissa.

VARHAISKASVATUKSEN TOIMIVUUDESTA ANNETTU YLEISARVOSANA 2017

	YKSITYINEN	KUNNALLINEN
HELSINKI	4.66	4.44
ESPOO	4.51	4.4
VANTAA	4.37	4.41
KAUNIAINEN	4.82	4.52

Myytti: Yksityistä varhaiskasvatus-toimintaa ei valvota riittävästi.

Yksityisten varhaiskasvatustoimijoiden sääntely ja valvonta kunnan puolesta on tiukkaa – kuten kuuluu lasten kanssa toimittaessa ollakin. Varhaiskasvatustilakia sovelletaan sekä kunnan että yksityisen palveluntuottajan järjestämään toimintaan, ja siksi myös tavoitteet ja perinteiset laadun mittarit, kuten henkilöstömitoitus ja kelpoisuusvaatimukset, ovat kaikille toimijoille samoja. Kaikki varhaiskasvatusalan ammattilaiset koulutetaan samojen opetussuunnitelmien mukaisesti, samoissa oppilaitoksissa.

Kunta ohjaa ja valvoo yksityistä varhaiskasvatusta alueellaan, ja asettaa toimintaehdoja, joita ainakin palvelusetelillä palveluita tuottavien toimijoiden on toteutettava. Myös aluehallintovirasto osallistuu yksityisten varhaiskasvatustoimijoiden valvontaan, esimerkiksi tekemällä ennalta ilmoittamattomia valvontakäyntejä yksityisiin päiväkoteihin. Tätä vastuuta ei olla horjuttamassa, vaan palveluiden laatu varmistetaan jatkossakin yhteiskunnan toimesta niin julkisella kuin yksityisellä puolella.

Yksityisten varhaiskasvatustoimijoiden näkökulmasta sujuva ja hyvä yhteistyö kuntien kanssa on toiminnan ja onnistumisen keskeinen ehto. Siksi pidämme tärkeänä, että kuntien ja aluehallintoviraston resurssit vastaavat toteutettavan valvontatyön todellista tarvetta. Samalla katsomme, että ensisijainen tae toiminnan laadusta ja sisällöstä on aina yksityisten toimijoiden omalla vastuulla. Omatoimisen laadun varmistamisen on oltava erottamaton osa koulutetun henkilökunnan ammattitaitoa sekä päivähoitopalveluita tarjoavien yritysten toimintakulttuuria. Yksityiselle toimijalle laatu on myös elinehto, sillä asiakas itse valitsee, mihin päiväkotiin lapsensa haluaa.

Myytti: Yksityinen sektori syö kunnallisten toimijoiden toimintanedellytyksiä.

Laadukas suomalainen varhaiskasvatus perustuu julkisen ja yksityisen sektorin toimivaan yhteistyöhön. Yksityiset päiväkodit toimivat kunnallisten varhaiskasvatuspalveluiden sparraajina ja täydentäjinä tarjoten valinnanvaraa, mutta myös ketterää apua silloin, kun kunnan oma varhaiskasvatus ei jostakin syystä kykene vastaamaan kuntalaisten tarpeisiin.

Yksityinen varhaiskasvatus on välttämätön osa palveluverkkoa. Muuttoliikkeen, väestö- ja elinkeinokenteen muutosten sekä niukan kuntatalouden aikana tarve yksityisille palveluille on ilmeinen ja kasvaneen myös tulevaisuudessa. Toteutuessaan maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilut ja mahdollinen subjektiivisen päivähoito-oikeuden palauttaminen korostavat tarvetta yksityisen täydentävälle roolille.

Kunnan näkökulmasta yksityinen varhaiskasvatus on myös kustannustehokas vaihtoehto, ja tukeutumalla yksityiseen kunta voi säästyä esimerkiksi kiinteistöinvestoinneilta omien tilojensa vanhetessa ja tullessa käyttöikänsä päähän.

Yksityinen varhaiskasvatus muodostaa myös tärkeän vertailukohdan julkiselle varhaiskasvatukselle. Kehittymistä ja laadun parantumista tapahtuu parhaiten silloin, kun kehittämiselle on olemassa insentiivi. Yksityinen toiminta toimiikin parhaimmillaan julkisen palvelutuotannon kirittäjänä – mikä palvelee asiakasperheitä, tehokasta verovarojen käyttöä ja koko yhteiskuntaa.

Varhaiskasvatuspalveluja tulee kohdella ja arvioida yhdenmukaisin periaattein, eikä yksityisen ja julkisen tuotannon vastakkainasettelu edistä laadun kehittämistä eikä vastuullista verovarojen käyttöä. Tavoite on yhteinen, ja työtä tehdään lapsen edun puolesta.

- Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen mukaan pääsyy siihen, että kunnat ohjaavat perheitä yksityisiin palveluihin on se, että kunnan itse tuottamat varhaiskasvatuspalvelut eivät riitä vastaamaan palvelujen kysyntään. Yksityiset palvelut nähdään myös tasavertaisena osana kunnan tarjoamaa varhaiskasvatusta.
- Yksityisesti tuotetun varhaiskasvatuksen kustannustaso on kunnallista alhaisempi. Vuonna 2017 kuuden suurimman kaupungin keskimääräinen vuosikustannus oli yksityisellä 8 026 € per lapsi ja julkisella 9 873 €. Kunnat säästivät palvelusetelin piiriin kuuluvan varhaiskasvatuksen toimintamenoissa.
- Kunnat säästivät palvelusetelin piiriin kuuluvan varhaiskasvatuksen toimintamenoissa noin 43 miljoonaa.

Myytti: Liiketoiminnallinen ajattelu ei sovi koulutuskentälle: tehdään voittoa lasten kustannuksella.

Suomalainen koulutusjärjestelmä perustuu tasa-arvon ajatukselle: kaikille avointa ja ilmaista peruskoulutusta on jo vuosikymmenien ajan pidetty keinona taata mahdollisuuksien tasa-arvoa.

Olenainen osa laadukasta ja lapsen etua palvelee järjestelmää ovat laadukas lapsilähtöisyys. Koska kehitystä harvoin tapahtuu ns. status quon vallitessa, on perusteltua tarkastella, miten koulutusjärjestelmämme varhaisinta vaihetta voidaan kehittää myös liiketoiminnan keinoin ilman, että palveluiden laatu ja yhdenvertaisuus vaarantuvat.

Liiketoiminta ja kasvatus toiminta eivät ole luonnostaan ristiriidassa. Olennaista on, miten ja mihin toiminnasta saatava voitto käytetään – ja mikä toimintaa ohjaa. Lapsilähtöisyyden tulee olla tärkein varhaiskasvatuspalveluiden kehitystä ja investointeja ohjaava periaate. Meille yksityisille toimijoille asiakasperheet ovat kaiken toimintamme lähtökohhta. Eihän toimintaamme ole olemassa ilman tyytyväisiä lapsia ja vanhempia.

Yksityisillä toimijoilla on siksi jatkuva tarve ja kannuste kehittää varhaiskasvatusta, eli liiketoimintaansa – ja investoida samalla koko alan tulevaisuuteen, tarjoten erilaisia pedagogisia ja toiminnallisia painotuksia kaikenlaisille lapsille ja perheille. Yksityiset päiväkodit ovat tuoneet varhaiskasvatuskentälle uudenlaista toimintaa ja ajattelua ympäri Suomen. Lapselle voi valita esimerkiksi liikunta-, taide- ja luonto- tai kielipainotetun päiväkodin.

- Varhaiskasvatuksen markkinatutkimuksen mukaan nettotulos eli omistajille jäävä osuus on viime vuosina ollut varhaiskasvatussektorilla keskimäärin alle prosentin luokkaa.
- Tulos johtuu osin siitä, että yritykset ovat investoineet merkittävästi toiminnan kehittämiseen ja laadun parantamiseen sekä asiakasperheille kehitettyihin palveluihin. Esimerkiksi Touhulan vuoden 2017 tulos jäi kokonaisuudessaan 10,8 miljoonaa euroa tappiolle, johtuen valtaosin merkittävistä investoinneista kasvuun.

Päivähoidossa 2016

446 yritystä **756** yritysten toimipaikkaa

Eli **1,7** toimipaikkaa yhtä yritystä kohden

Myytti: Toimiala keskittyy ja suuret yritykset kaventavat pienempien toimintamahdollisuuksia.

Alan kasvun mukana myös toiminta on keskittynyt. Yhä useammin yksityistä varhaiskasvatusta järjestävät suuremmat toimijat, joilla on päiväkotia ympäri Suomen.

Tämä ei kuitenkaan ole tarkoittanut sitä, että yksityiset päiväkodit söisivät toistensa toimintaedellytyksiä – tai että suurempien toimijoiden tulo mukaan varhaiskasvatuskentälle olisi vähentänyt pienten toimijoiden määrää. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla, jossa on perinteisesti toiminut monia pieniä yksityisiä päiväkotia, ovat pienemmät toimijat edelleen suuressa roolissa koko yksityisen toiminnan osalta.

Suurempien valtakunnallisten toimijoiden syntyminen on sen sijaan mahdollistanut yksityisen varhaiskasvatuksen saatavuuden ja järjestämisen kaikkialla Suomessa – silloin kun kunta tai perheet sitä tarvitsevat. Varhaiskasvatus on ennen kaikkea lasten kasvun ja kehittymisen sekä perheiden sujuvan arjen mahdollistamista. Tämä työ ei lopu kesken, vaan kaikille toimijoille riittää tulevaisuudessakin tilaa. Suuremmilla toimijoilla voi lisäksi olla kokonsa puolesta pienempiä paremmat mahdollisuudet investoida toimintansa kehittämiseen, mikä puolestaan kirittää koko toimintaa eteenpäin. Varhaiskasvatuksessa laatu ratkaisee.

Myytti: Yksityiset toimijat poimivat rusinat pullasta ja valitsevat hoitoon otettavat lapset.

Yksityisen varhaiskasvatuksen laajentuminen on tapahtunut vasta viimeisten vuosien aikana. Samaan aikaan on yleistynyt palvelusetelin käyttö eri kunnissa. Tämän seurauksena yhä useammalla perheellä on mahdollisuus valita lapselleen perheelle itselleen parhaiten sopiva vaihtoehto. Kehityksen seurauksena yksityiseen varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä on kasvanut ja moninaistunut: lasten joukko on moninainen ja esimerkiksi maahanmuuttajataustaisia lapsia on yksityisessä päivähoidossa runsaasti.

On luonnollista, että yksityisen varhaiskasvatuksen ollessa kunnallista palvelua kalliimpi vaihtoehto tai keskittyessä pienten toimijoiden ylläpitämiin yksittäisiin päiväkodeihin, ei kaikilla perheillä ole ollut mahdollisuutta valita lapsilleen yksityistä varhaiskasvatusta. Edellä kuvatun kehityksen myötä tilanne on kuitenkin muuttunut – nykyisellään varhaiskasvatuksen eri muodot ovat laajemmin perheiden valittavana.

Yksityinen varhaiskasvatus toimii kuitenkin edelleen vahvasti kunnan omia palveluita täydentävänä ja tukevana tuottajana: Monesti yksityinen tuottaa varhaiskasvatuspalveluita kunnan esittämien reunaehtojen mukaisesti. Mikäli kunta on tunnistanut tarpeen tilata yksityiseltä esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevien lasten palveluita, voi yksityinen tähän vastata. On kuitenkin totta, että erityistä tukea tarvitsevat lapset sijoittuvat usein kunnan omiin varhaiskasvatuspalveluihin. Olisi tärkeää miettiä yhdessä ratkaisuja, joilla myös erityistä tukea tarvitsevien lasten perheet voivat valita lapselleen perheen arkeen ja tilanteeseen parhaiten sopivat varhaiskasvatuspalvelut.

Tiedämme, että vuosien saatossa on ollut joitakin tilanteita, joissa yksityiset päiväkodit ovat valinneet asiakkaitaan. Meille on kuitenkin itsestään selvää, että jokainen lapsi perheineen on tervetullut päiväkotihimme. On meidän, ei asiakkaan tehtävä huolehtia, että kykenemme vastaamaan heidän odotuksiinsa.

Myytti: Henkilöstö maksetaan yksityisissä päiväkodeissa julkista työehtosopimusta huonompaa palkkaa.

Yksityisen varhaiskasvatuksen henkilöstö kuuluu tällä hetkellä sosiaali- ja terveys alan työehtosopimusten piiriin julkisen puolen henkilöstön kuuluessa kasvatustalon sopimuksiin. Näiden sopimusten väliset erot ovat pääasiallinen syy palkkaeroihin, joita alan sisältä löytyy.

Todellisuudessa yksityisessä varhaiskasvatuksessa maksetaan kuitenkin monesti myös työehtosopimuksen tason ylittävää palkkaa, ns. saatavuuslisää. Tämä johtuu siitä, että varhaiskasvatuksen ammattilaisten määrä ei vastaa alalla olevaa työvoimatarvetta. Kyseessä on merkittävä yhteiskunnallinen haaste, jonka kanssa painivat sekä julkinen että yksityinen sektori.

On tärkeää, että koko ala lähtee yhdessä päättäjien kanssa määrätietoisesti nostamaan varhaiskasvatusalan ja sen ammattilaisten arvostusta ja merkitystä yhteiskunnassa – ja siten myös varhaiskasvatuksen resursointia. Palkkakehityksen eriytyminen alan sisällä ei ole kestävä tapa suunnata tulevaisuuteen, vaan tarvitaan yhteinen linja ja arvovalinta varhaiskasvatukseen panostamisesta ja sen resurssien turvaamisesta.

”Yksityinen varhaiskasvatus toimii edelleen vahvasti kunnan omia palveluita täydentävänä ja tukevana tuottajana: Monesti yksityinen tuottaa varhaiskasvatuspalveluita kunnan esittämien reunaehtojen mukaisesti.”

LISÄTIETOJA

Minna Martikainen
Toimitusjohtaja
Piilke päiväkodit Oy
044 521 2159

Virpi Holmqvist
Toimitusjohtaja
Touhula varhaiskasvatus Oy
040 537 6133

Olli Lehtisalo
Toimitusjohtaja,
Norlandia päiväkodit
010 8367 201

LÄHTEET:

Varhaiskasvatustutkimus 2018, EPSI Rating Oy
www.hyvinvointiala.fi/wp-content/uploads/2018/04/Yksityinen-p%C3%A4iv%C3%A4hoito-2018-tutkimustulokset.pdf

Pääkaupunkiseudun kuntien varhaiskasvatuksen asiakaskysely, 2017, FeelBack
www.hel.fi/static/liitteet/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/Varhaiskasvatus/Asiakaskyselyn-tulokset-yhteenve-to-pks2017.pdf

Varhaiskasvatus 2017-tilastoraportti, THL
www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136962/Tr32_18.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Varhaiskasvatuksen markkinat: Raportti lastenpäivähoidonasiakkaista, palveluntuottajista, markkinoista ja kiinteistöistä tilastojen valossa, 2018, Pekka Lith
<https://www.hyvinvointiala.fi/wp-content/uploads/2018/09/hyvinvointialavarhaiskasvatusny.pdf>

Varhaiskasvatuksen yksityiset palvelut, 2017, OKM
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79206/okm03.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisät ja palveluseteli, 2018, Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntalis%C3%A4t_palveluseteli_raportti_2018_tiedote-liite_19062018.pdf

